

2.1.2022

תרגום של 9 דפים ראשונים מהספר "יהודי ביאליסטוק" כרך 4 (IV) שהוצא בביאליסטוק ב-2002 בעריכתו של פרופ. אדם צ'סלאב דוברונסקי (Adam Czeslaw Dobronski). הספר מוקדש לזכרנו של מיכאל פליקר (ראה עמוד ראשון בספר).

הספר מומן ע"י עיריית ביאליסטוק, ארגון היסטוריונים פולנים ובנק לכלכלת מזון בביאליסטוק הנמצא ברחוב Lipowa 16.

עמוד 8

הקדמה

אנחנו מוסרים לידי קוראינו את הכרך הרביעי מספריית הספרים "יהודי ביאליסטוק". לכל אחד מהכרכים יש מבנה שונה, למרות שלכולם יש אותה מטרה: "להנציח בזכרון את חייהם ופעולותיהם של דורות רבים של יהודים בעיר שעל הנהר ביאלקה (Bialka).

כרך שלישי הכיל בעיקר זיכרונות של יהודי ביאליסטוק המתגוררים כרגע בישראל. הוצאת הכרך הייתה בעיקר הודות לעזרתו הרבה שנתקבלה ממר מיכאל פליקר. למרות שהיה חולה וחלש עדיין נשארה בו רוח השלווה וההתעניינות הנדירה ומדהימה בכל שהיה קשר עם עיר בה נולד.

מר מיכאל לא הגיע לטכס חיסול גטו ביאליסטוק ב-2001, שלח ברכות ובקיצור רב שוב הוכיח את אהבתו לביאליסטוק כפי שזכר וכבוד רב לתושבים המתגוררים היום בעיר והשלטון. הוא טיפל בהתמדה לשמירת הקשרים הטובים עם הרבה מאתנו, היה מאד מרוצה שלאט לאט מתגבש הידע בדור הנוכחי על דורות רבים של יהודי ביאליסטוק. הוא בעצמו מאד תרם לכך, היו לו תכניות מעניינות, חיפש שותפים ואמצעי מימון. לצערנו, כל זה כתוב בזמן עבר היות ומר מיכאל פליקר כבר לא נמצא בינינו. אנחנו מקדישים כרך זה של הספר לזכרנו המבורך ובכך מודים לו על כל מה שעשה, פעל וביצע עבור ביאליסטוק. אנחנו מקווים שפטירתו של מר פליקר לא תעצור את כל הנושאים ועבודות שהחלו, למרות שיהיה לנו קשה מאד לבצע אותם בלעדיו.

בכרך הנוכחי, מצורפים זכרונות נוספים של יהודי ביאליסטוק, הפעם אלה שמתגוררים בארצות שונות. זכרונות אלה נשלחו אלי ואני ערכתי אותם. הפעם הדבר נעשה בזכות היוזמה של מר פנחס אדלר, אשר מסר לי כתובות ולא חסך מאמצים על מנת לשכנע את החברים וחברות ביאליסטוקאים על מנת שיכתבו. תוך כדי ביצוע הנ"ל התעוררו יוזמות ורעיונות אחרים אשר מחכים למימוש בשנים הבאות. יחד עם מר פנחס אדלר אנחנו גם מברכים את אחיו נתן ואת כל "יהודי ביאליסטוק" המתגוררים בתל אביב וסביבתה, אלה השותפים בפגישות בבתי קפה ותמיד חושבים על עיר נעוריהם.

אני לא רוצה להעריך את כל הזכרונות שנשלחו אלי, לכל אחד מהם יש ערך אך לא כולם מספיק מעמיקים ונרחבים. אני בכל זאת רוצה להדגיש את אלה שנשלחו ע"י פרופ. פליקס גולדה או גב. חנה לילי סליצקה (Sielecka). שמתי לב במיוחד גם על כמה שנשלחו מקרית ביאליסטוק בישראל עליהם אני מודה במיוחד לחנה ושמאי קיזלשטיין.

תודות חמות מכל הלב אני שולח לכל אלה שעזרו לי כיזמים, יועצים, מחברים ומקדמים של כל הפרויקט הזה של כרך 4. תוך כדי הבעת תודה, אני גם מבקש על מאמץ נוסף על מנת שבעוד שנתיים נוכל להוציא כרך 5.

דברי הערכה מיוחדים מכוונים לכל אלה שנתנו חסות: שלטונות עיריית ביאליסטוק ועובדי מרכז התרבות וכן תודה על ארגון קידום הספר שהתקיים ב-16 באוגוסט 2002.

תוך כדי שאני שמח עם הוצאת כרך 4, אני רוצה לזכור ולהזכיר עוד אישיות אחת שהיתה מאד קרובה אלי ואף הוא נולד בביאליסטוק. לצערי הרב לא אהיה מסוגל להעניק לו את הספר. זה מר לאו לב מאוסטרליה ז"ל חבר קרוב שאיננו אתנו.

את הזכרונות בכרך זה משלים מידע שהתפרסם בהוצאות דפוס לפני המלחמה וגם מאמר של יולנטה שצ'יגל רוגובסקה (Jolanta Szczygiel Rogowska) מ-History Institute at the University in Bialystok. מאמר זה מדבר על תערוכה צפויה בעתיד שאנחנו כולנו מחכים לה. יש סיכוי שתערוכה זאת תהיה גם התחלה לתערוכה שתהיה מוקדשת לחיים ופעילותם של יהודי ביאליסטוק. זה היה גם חלום של מר מיכאל פליקר שאולי גם יתגשם. לאורחים וקוראים מחוץ לביאליסטוק רוצה עוד להביא לידיעתם חדשה מעניינת וחשובה. יש התעניינות רבה בחוגים אקדמיים בביאליסטוק וסביבתה לגבי חיי יהודים, נעשים מחקרים ועבודות מסטר רבות מוקדשות לנושא זה. ישנה גם עבודת דוקטוראט של מר זביגנייב רומאניוק (Zbigniew Romaniuk).

כל זה מהווה תחזית מבטיחה לעתיד.

אני מבקש שיישלחו אלי בהמשך זיכרונות, מחכה למידע היסטורי, מסמכים שונים, ספרים, מאמרים. במיוחד מידע מילדי ביאליסטוק

Adam Dobronski, ul. Upalna 22 m. 13, 15-668 Bialystok

Email: adobron@red.alpha.net.pl

מיכאל פליקר Michal Flikier

ב-23 בדצמבר 2001 נפטר באופן פתאומי מיכאל פליקר, ראש ארגון יוצאי ביאליסטוק בישראל. מר מיכאל נולד בביאליסטוק ב-20 בינואר 1923 משפחתו הייתה מאד ידועה בעיר והייתה מעורבת מאד בפעילות פילנתרופית (סבתה ואימא) וגם בעסקים (אביו יעקב היה שותף במפעל שמן ותחנת רכבת בהצטלבות של רחובות בוטאניצ'נה ו- ארטילריסקה (Botaniczna and Artilleryjska)). שלטונות סובייטים אסרו את אביו ואת מיכאל ואימו שלחו באפריל 1940 לקאזאחסטן. (מר פליקר סיפר לי פעם: "אני זוכר שבאחת התחנות נגש אלינו לקרון אדם זקן ובקש ברוסית האם יש לנו לחם. הוא אזרח סובייטי בקש אותנו האסירים חתיכת לחם"). מיכאל חזר לפולין במרץ 1946 אבל נשאר לתקופה מאד קצרה בביאליסטוק, לא מצא בביאליסטוק אף אחד ממשפחתו. שנה לאחר מכן התחת עם מינה פומרנץ מביאלסקה- פודלאסק (Bielska Podlask) שאף היא ניצלה בסיביר.

הם הגיעו לישראל והתגוררו בקריית ביאליסטוק ליד עיר יהוד. כאן שמר על קשרים עם עיר הולדתו, עזר לכולם ובלבביות היה מקבל אורחים. הוא גם יזם הקמת האנדרטה במקום בו עמד בית הכנסת הגדול שנשרף ע"י גרמנים ב-27.6.1941. לטכס ב-16 באוגוסט 2001 מר פליקר שלח נאום אותו אנהנו מדפיסים בעמוד 15 בספר.

עזב אותנו ביאליסטוקאי מדהים שאהב את עיר הולדתו ושרת אותה בדרך ראויה לציון. הוא היה מוערך ואהוב ע"י כל החברים ילידי ביאליסטוק, הקים מועדון עם ספרייה וארכיון בקריית ביאליסטוק ופינה אשר הוקדשה לנרצחים. הוא קבור בבית הקברות בפתח התקווה שם גם נקבר ב-1974 בנו הצעיר שנהרג במלחמת יום הכיפורים.

זה היה מיכאל פליקר שעודד אותי ושכנע להוציא כרך אחרי כרך של הספר "יהודי ביאליסטוק" ובכרך 3 כתב גם על מה שקרה לו בסיביר. אני אישית התארחתי אצלו בבית שלוש פעמים תמיד מוקף בשמחתו וטוב לבו. וכל כמה זמן צלצל הטלפון מישראל ומיכ פליקר שאל מה חדש בביאליסטוק ומה קורה.

אני מאמין שתמיד יזכרו בביאליסטוק את מיכאל פליקר וכרך זה ישמש כזיכרון לשמו.

אדם דוברונסקי

בעמוד 9 למטה ישנה תמונה שצולמה לפני המוזיאון בקריית ביאליסטוק: עומדים מצד שמאל חנה לין-קוזלשטיין, מיכאל פליקר, שגריר לשעבר של פולין בישראל מר רומן בארק, זאב בלגלי ושמאי קיזלשטיין.

עמודים 10-11

מוקדש לזיכרוננו של מיכאל פליקר ע"י חנה לין-קיזלשטיין, אחראית על המוזיאון בקרית ביאליסטוק 2002

יושב ארגון יוצאי ביאליסטוק בקרית ביאליסטוק ביהוד היה תמיד רגיש ומתעניין בחיי היום יום של תושביו של קרית ביאליסטוק. תמיד השתתף בצער של אלה שעברו טרגדיות והיה מרוצה מהצלחות של אחרים. היה תמיד מוכן לעזור במידת האפשר ובמקביל גם הצטער וכאב חוסר שיתוף פעולה ושינויים שליליים. תמיד הייתה לו מילה טובה ומעודדת בכל מצב גם כשהיה נפרד מחבריו בדרכם האחרונה.

תמיד דאג וטיפל במקום ציבורי, החל משתילת פרחים, נטיעת עץ על יד בית התרבות, ועד הארכיון על יד המוזיאון ביאליסטוק. היה מאד מוערך ומכובד ע"י כולם.

מיכאל פליקר היה יזם ההנצחה של כל תושבי ביאליסטוק שהושמדו ע"י רוצחים ברברים גרמנים במלחמת העולם השנייה. הוא זה שארגן כל שנה בין 16-23 באוגוסט טכס להנצחת חיסול הגטו וכל אלה שנרצחו.

פעולותיו של מיכאל פליקר כראש הארגון ומארגן ישמשו גם את הדורות הבאים .

יהיה זכרו ברוך ובלתי נשכח!!!!

כתבה: חנה לין-קיזלשטיין מנהלת המוזיאון בקרית ביאליסטוק

בעמוד 11 : תמונה המוצגת במוזיאון קרית ביאליסטוק המוקדשת לגבורי לוחמי גטו ביאליסטוק.

כתבה: פליציה נובאק

הכרתי את מר מיכאל פליקר בשנת ב-1993 בביאליסטוק. היה זה בזמן הטכס 50 שנה למרד בגטו ביאליסטוק. הגיעו אנשים מהרבה מדינות בעולם, כל אלה שבמזל ניצלו בזמן המלחמה.

מיכאל פליקר עמד בראש הקבוצה שהגיעה מישראל. הוא שמע כבר על הספר שלי "כוכב שלי" (Moja Gwiazda) שהודפס ב-1991 בביאליסטוק. רוב הספר הוקדש לכל מה שקרה לי בגטו ביאליסטוק, על איך הצלחתי להסתתר בכפר על יד ביאליסטוק. נושא זה מאד עניין אותו והוא שאל והתעניין בכל הפרטים.

למרות שמקומות בהם שנינו נולדנו, בילינו את ילדותנו המאושרת וגורלות שונים בזמן המלחמה לא היו זהים, היה לנו הרבה מאד לספר אחד לשניה. הוא נולד בביאליסטוק, ולאחר פרוץ המלחמה והשתלטות הסובייטים על העיר, נשלח רחוק לקאזאחסטאן. אני לעומת זאת, ילידת וורשה, לאחר כיבוש וורשה ע"י הגרמנים ברחתי עם אימי לביאליסטוק בה כבר היה אבי שהגיע לפנינו.

הכרתי את ביאליסטוק מצוין כי היתה לנו שם משפחה והרבה חופשים ביליתי אצל סבתי בביאליסטוק. V סתובבתי באותם המקומות איפה שהסתובב מיכאל הצעיר אבל לא הכרנו אחד את השני למרות שהיו לנו הרבה חברים משותפים.

הוא גם הכיר אישית את בני הדודים שלי: ארתור שפירא שהיה בן של עתונאי ודובר אספרנטו, ואיזיו זבאר (Izio Zbar), נכדו של אחד מבעלי הדפוס הראשונים בביאליסטוק.

בשיחות ביני לבין מיכאל פליקר שלטו לא רק נושאים על העיר לפני המלחמה על נהר ביאלקה, אלא רצינו גם לדעת על עצמנו הרבה יותר כי הגורל זרק אותנו למקומות שונים. הוא התעניין בחיי בדנמארק לשם הגרתי מפולין ב-1971. ואני לעומת זאת, בשקיקה שמעתי את סיפוריו על ישראל שם התגורר משנות ה-50.

מאד התחברנו, התכתבנו ושוחחנו טלפונית. חיבר אותנו ביאליסטוק ושנינו מאד השתדלנו להמשיך בקיום הטכסים השנתיים להנצחת קורבנות השואה.

נראה לי שביאליסטוק הפכה להיות תוכן החיים של מר פליקר. הוכחה לכך היא גם הישוב קרית ביאליסטוק בישראל, שבהקמתה הוא השתתף. מצד אחד הוא השתדל על מנת שהטכסים כל אוגוסט בעיר הולדתו ביאליסטוק בפולין היו עד כמה שניתן מוצלחים, מצד שני הוא גם דאג שיישאר תמיד זכרון של ביאליסטוק בעיר בה התגורר בישראל (קרית ביאליסטוק).

הוא היה מגיע לפולין כל שנה באוגוסט לטכסים ותמיד דאג לשיתוף פעולה ומערכת יחסים טובה וידידותית עם שלטונות העיר ביאליסטוק וזאת על מנת שיישאר זכרון בין תושבי העיר הנוכחיים לגבי העבר לפני המלחמה. מטרתו היתה להביא למודעות בין התושבים ולידיעה לגבי החשיבות ותפקיד שמלאו יהודי ביאליסטוק ותרומתם לחיי הכלכלה וחיים חברתיים ותרומתם להתפתחות העיר.

הודות ליוזמתו של מר פליקר ושיתוף הפעולה של ראש העיר לך רוטקובסקי הוקמו שתי אנדרטאות בביאליסטוק להנצחת יהודי ביאליסטוק.

בשנת 1993 היה גילוי האנדרטה ברחוב ז'אביה שם לפני המלחמה היה בית קברות יהודי ובתום המרד הגרמנים רצחו את הלוחמים. ובשנת 1995 הוקמה אנדרטה ברחוב סוראסקה שם ב-27 ליוני 1941 שרפו הגרמנים עם כניסתם לעיר יהודים בבית הכנסת הגדול.

זכיתי שלוש פעמים לבקר את מר מיכאל פליקר בישראלץ לא אשכח באיזו גאווה הוא ליווה אותי והראה לי את קרית ביאליסטוק שם התגורר. הוא הראה לי את מצבה בבית הקברות המנציחה את קורבנות ביאליסטוק בזמן השואה. הראה לי את בית האבות שם הובטחו מקומות ליוצאי היאליסטוק. במוזיאון שהוקם היה אוסף של ספרים, מאמרים והרבה מידע מודפס אשר היה קשור להיסטוריה של ביאליסטוק ותושביו היהודים. היה גם אוסף תמונות אשר מהווה זכרון חשוב ובעל ערך.

הרבה תרומה יש למיכאל פליקר בפרסום העיר ביאליסטוק והנצחת הזכרון של תושביה היהודים, קורבות השואה.

פעם אחרונה שמעתי את קולו הנעים של מר מיכאל טלפונית לפני הטקס באוגוסט 2001. נתיי לו דוח מדויק ומפורט לגבי הטקס שהוא לא זכה להשתתף והקראתי לו את השיר שלי "זכרון נצחי" (Wieczna pamiec). הוא מאד הצטער שעקב בעיות בריאות לא יכול היה להגיע אבל היה אתנו "בלב" כך אמרץ והוא גם יישאר אתנו בלב.

Lech Rutkowski – ראש העיר ביאליסטוק , פולין

זכרונות על מיכאל פליקר (אוגוסט 2001)

תמיד רתקה אותו היסטוריה ובמיוחד תולדותיה של עירנו כאשר ב-1990 נבחרתי להיות ראש העיר ביאליסטוק, קבלתי הרבה פניות של מספר רב של אנשים עם בקשה להנציח את קורותיה של העיר בתקופות שונות ובמיוחד של ביאליסטוקאים שיצרו ובנו את העיר. וכמובן יש לזכור שבהיסטוריה של עיר ביאליסטוק תושביה היהודים שחקו תפקיד מאד חשוב.

ובדיוק אז נוצר קשר בין שלטונות העיר ומר מיכאל פליקר שהתגורר בקרית ביאליסטוק בישראל. אדם שהיה מד נעים, רגוע ותקשורתי ותמיד דבר עם סנטימנטים מיוחדים על עיר הולדתו.

כאשר בקר בעיר בפעם ראשונה, והיה זה באוגוסט 1990 לכבוד הטכס הנצחת מרד בגטו , הוא הגיע עם קבוצה של ביאליסטוקאים מישראל והרבה ארצות אחרות. ולאחר מכן התחילו היוזמות של הקמת האנדרטאות בשטח בית הקברות היהודי ואנדרטה של בית הכנסת הגדול ברחוב סוראסקה.

יוזמות ורעיונות של מר פליקר עזרו וסייעו להצלחת הקמת האנדרטאות הנ"ל. בעקבות הזמנתו האישית , הזמנת הביאליסטוקאים שעבר המתגוררים בישראל והזמנת שלטונות העיר יהוד הגענו יחד עם פרופ. סטאניסלאב פרוטיס במאי 1994 לישראל. נתקבלנו בידידותיות ומכל הלב, פגשנו הרבה ביאליסטוקאים לשעבר. ולכל זה דאג מר פליקר.

כאשר חלה וכאשר נודע לנו על בלב שלי.

מותו, הבנתי שכבר לא אזכה ל.

היפגש עם בן אדם שכל כך אהב את ביאליסטוק.

מר מיכאל – אתה לנצח תשאר .

Lech Rutkowski

בתמונה למטה: מיכאל פליקר ולך רוטקובסקי

למשתתפי הטכס היום ממיכאל פליקר

מסיבות בריאותיות לא אוכל להיות היום בביאליסטוק ביום עצוב זה.

כבר 60 שנה אני חי מחוץ לעיר של הילדות שלי ונעורי. קשרים שנוצרו במשך 18 שנים מחברים אותי לביאליסטוק, ואני חוזר בזכרונות לבית משפחתי על יד רחוב מלינובה 19 (Mlynowa 19), גימנסיום דרוסקין על יד רחוב שלאחצקה, בית הכנסת ברחוב פיאנקנה 15 (Piekna 15), לבית קולנוע ומקומות הבידור.

ועכשיו אני נמצא בהרגשתי אתכם בטכס 58 שנה לחיסול הגטו. מאד הייתי רוצה ללחוץ את ידיהם של כל אלה שסייעו בארגון הארוע הטרגי וחשוב זהו הייתי רוצה להיות עם כל אותם אנשים נהדרים אותם הכרתי ב-10 השנים האחרונות ואשר תמכו וסייעו בפעילותי להנצחת גורלם של יהודי ביאליסטוק. אנשים אלה אני מעריך במיוחד כי בזכותם הם מחזקים בי את האמון בבן אדם ובעתיד ומערכת יחסים טובים יותר בין עמינו.

אני שולח לכל תושבי ביאליסטוק ברכות מכל הלב, הצלחה והתפתחות מהירה של העיר. הברכות הן לא רק אישיות שלי אלא גם בשם ארגון ביאליסטוקאים בישראל.

Michal Flikier